

אשה, ואחר כך לוקח את אמה של אשתו [חמותו], ואין לנו מקור מפורש לאם חמותו. (7) ואם כן, היתכן לומר כי **אם חמיו מיהדר עלה?** הרי לא יתכן שעוד לפני שיודע התנא את המקור לשריפת אם חמותו, הוא מחזר לדעת מהו המקור לשריפת אם חמיו כמו אם חמותו!

אמר אביי, הכי קאמר התנא באומרו "זכרים עה-ב כנקבות": מנין לעשות שאר [קירבה של בתו] **הבא ממנו** [דהיינו, בת בנו ובת בתו שאינם מאשתו, אלא מאנוסתו], **כשאר** [כקירבה של בת] **הבא ממנה** [מאשתו, דהיינו, בת בנה של אשתו ובת בתה של אשתו, כשאינם ממנו אלא רק מאשתו], ולחייבם שריפה כמו שחייבנו שריפה בשאר הבא ממנה, שלמדנוהו בגזירה שוה? — **נאמר כאן זמה ונאמר להלן זמה, וכו'.** (8)

ותמהה הגמרא: **והא בשאר דידיה**, בפסוק האוסר את קירבת בתו מאנוסתו ואת בת בנה ואת בת בתה, **לא כתיבא ביה זמה!**

אמר רבא, אמר לי רב יצחק בר אבודימי: אתיא "הנה הנה", תחילה אנו למדים בגזירה שוה של "הנה הנה". כי בפסוק המדבר בשאר הבא ממנו [בתו מאנוסתו ובת בנה ובת בתה], נאמר כי "ערותך הנה". ובפסוק המדבר בשאר הבא ממנה, נאמר "שאר הנה". והרי זה כאילו נאמר גם בשאר הבא ממנו "זמה". ומעתה, שגם בשאר הבא ממנו נאמרה "זמה", שוב **אתיא** גזירה שוה של

ג. ומה כאן למעלה כלמטה — אף להלן למעלה כלמטה.

ועתה מבארת הגמרא את שלשת הדברים הסתומים שאמרה הברייתא:

א. אמר מר ברייתא: מנין לעשות זכרים כנקבות.

ודנה הגמרא: **מאי**, מהו הביאור ב"זכרים כנקבות"?

אילימא, אם נאמר שכונת הברייתא באומרה "זכרים כנקבות", היא לומר, מנין לנו חיוב שריפה על **בת בנה** ["זכרים"] של אשתו **כבת בתה** ["נקבות"]?

הרי אי אפשר לומר כן! שהרי חיובי השריפה על בת בנה ועל בת בתה — **בהדי הדדי קאתיא!** שניהם נלמדים כאחד, מכך ששניהם נכללים בפסוק יחד עם בת אשתו, שנאמר בו זמה, ולמדים את העונש בגזירה שוה של "זמה זמה" מחמותו.

אלא, שמא תאמר, שכונת התנא לומר, מנין לנו המקור לעונש שריפה על **אם חמיו** ["זכרים"] **כאם חמותו** ["נקבות"]?

הרי גם זה לא ניתן לומר! **כי השתא**, הרי עתה, עדיין חיוב השריפה של **אם חמותו לא קמה לן**, דין זה עדיין לא "קם" לו לתנא שהוא מפורש בתורה, כי משמע מתחילת דבריו, שהפסוק "ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה", מדבר כפשוטו, במי שלוקח

8. אם כי יש חילוק בין שאר הבא ממנה לבין שאר הבא ממנו, שכן אם אמה אסורה ואילו אם

7. עיין רש"י.

"זמה זמה", ללמד מחמתו חיוב בשריפה.

ועתה באה הגמרא להסביר את הדבר השני הסתום שבברייתא:

ב. אמר מר: מנין לעשות למטה כלמעלה.

ודנה הגמרא: מאי "למטה כלמעלה"?

אילימא, אם נאמר שכונת התנא היא לומר, מנין לנו חיוב שריפה על **בת בנה ובת בתה כבתה**, והיינו, מנין שהדורות התחתונים ב"שאר בתו" [בת בנה ובת בתה] דינם בשריפה, כלמעלה, כדין בתו, הקודמת בקרבתה אליו, והיא נחשבת "עליונה" בסדר הקירבה אליו.

אי אפשר לומר כן, שהרי כולן **בהרי הרדי קאתיין!** כולן נלמדות באותה גזירה שוה אחת מחמותו, כי כולן נכללות באותו פסוק, שכתוב בו "זמה".

אלא, שמא תאמר, שכונת התנא לומר מנין לנו חיוב שריפה על **אם חמיו ואם חמותו כחמותו**.

הרי לא יתכן לומר כן! כי **חאי**, האם זה נקרא **למטה כלמעלה?** והרי סדר הדורות הוא מלמעלה, ויורד כלפי מטה. ואם כן, אם השאלה היא מנין שאם חמיו ואם חמותו הן בשריפה כחמותו, הרי **למעלה כלמטה, הואי!**

ומתרצת הגמרא: אכן אי אפשר לומר כך, אלא עלינו לשנות את הברייתא באופן הפוך, ולכן **תני**, יש לשנות את הברייתא כך:

מנין לעשות למעלה [אם חמיו ואם חמותו] **כלמטה** [כחמותו]?

אך תמחה הגמרא: **אי הכי**, מה הוא הלימוד שאמר על כך התנא בברייתא: **נאמר כאן זמה, ונאמר להלן זמה?**

ומה **השתא, אינהי לא כתיבא**, הן עצמן לא נכתבו בפסוק, ואין לך עדיין מקור לא לאזהרה ולא לעונש עליהן. **זמה דידהו, כתיבא?** אם הן עצמן לא כתובות בתורה, כיצד אפשר לומר שנכתבה בהן "זמה"?

אמר **אביי, הכי קאמר** התנא בברייתא:

מנין לעשות לאסור **שלישה דורות למעלה** מאשתו, דהיינו, אם חמיו ואם חמותו, הנחשבים כדור שלישי למעלה מאשתו, **כשלישה דורות למטה** מאשתו, כמו בת בנה ובת בתה של אשתו, שהן דור שלישי למטה מאשתו, שבהן נאמרו גם אזהרה וגם עונש שריפה? —

נאמר למטה, בבת אשתו, "זמה" [שארה הנה זמה היא] **ונאמר למעלה**, בחמותו, "כי יקח איש את אשה ואת אמה זמה היא". מה **למטה**, בבת אשתו, יש אזהרה ועונש שריפה **שלישה דורות למטה**. אף **למעלה**, בחמותו, יש עונש שריפה **שלישה דורות**, למעלה.

אך כל הלימוד הזה הוא ביחס לעונש שריפה ולא ביחס לעצם האזהרה, כי "זמה" הכתובה למעלה בחמותו נאמרה רק ביחס לעונש שריפה אך לא לענין האזהרה.

ולכן, ממשיכה הברייתא ואומרת את הדין

הפסוק של שאר הבא ממנו בשאר הבא ממנה. תוס'

אמו מותרת, אין זו קושיה לגזירה שוה, כי הלימוד של הגזירה שוה אומר שכאילו נכתב

הסתום השלישי, ועתה מבארת אותו הגמרא:

אסורה, אף הוא, לגבי איסור קורבה מצדו, אם אמו אסורה!

ג. ומה בעונש, עשה למטה, את בתה ואת בת בנה ואת בת בתה, שיהיו בעונש שריפה, כלמעלה, כדין חמותו שהיא בשריפה. אף באזהרה נמי, עשה למעלה, את חמותו ואת אם חמותו ואת אם חמיו כלמטה, שיהיו מוזהרים על כולן.⁹

אמר אביי: אמר קרא "אמך היא". המילה "היא" באה למעט, ולומר, כי רק משום אמו אתה מחייבו, ואי אתה מחייבו משום אם אמו.

רב אשי אמר: לעולם אין לך להפוך את לשון הברייתא [בחלק השני], אלא יש לשנותה בדקתני: מה להלן למטה כלמעלה, אף כאן למטה כלמעלה.

רבא אמר: אין צורך למיעוט של "אמך היא", אלא אפשר לתרץ שאי אפשר ללמוד את איסור של אם אמו בגזירה שוה מאם אמה, כי בין למאן דאמר דון מינה ומינה, שכאשר לומדים בגזירה שוה דבר אחד מהשני, לומדים אותו לכל דיניו מהדבר המלמד, ואין דנים בו את דינו של הראשון כלל, ולפי מאן דאמר זה לכאורה יש ללמוד שעל אם אמו חייבים שריפה כמו על אם אמה, ובין למאן דאמר דון מינה, ואוקי באתרה, שרק לומדים את עיקר הדין מהדבר המלמד, אך עדיין יש להעמיד את הראשון כדינו, ולפיו רק את איסור האזהרה לאם אמו אפשר ללמוד מאם אמה, ולא את חיוב השריפה — לא אתיא! אין אפשרות ללמוד בגזירה שוה.

ומה שהקשינו, הרי אם חמיו ואם חמותו, אם תרצה לעשותן כחמותו, הרי זה מלמעלה למטה, לפי שכך הוא סדר הדורות, ואין זה למטה כלמעלה, יש לומר:

שהרי למאן דאמר דון מינה ומינה, יש לנו לדון בגזירה שוה את דין אם אמו מאם אמה, הן לאזהרה והן לשריפה, כך:

ומאי "למטה" — למטה באיסור. שאם חמותו ואם חמיו נחשבות בדרגה פחותה של חומרת האיסור, לפי שהן יותר רחוקות ממנו מאשר חמותו, ולכן למדנו שבכל זאת חמור דינם של "למטה" כמו חמותו שהיא "למעלה" בדרגת האיסור.

ואת המשך הברייתא מפרש עולא כאביי.

דון מינה, מה היא, אשתו, אם אמה אסורה — אף הוא נמי, אם אמו אסורה.

עד כאן מבארת הגמרא את לשון הברייתא הסתום, ומכאן היא ממשיכה לדון בעקבות דברי הברייתא.

ומינה — מה היא בשריפה, אף הוא נמי בשריפה על אם אמו.

אי, שמא תאמר, כיון שאמרה הברייתא שיש לדמות את שאר הבא ממנו לשאר הבא ממנה, אם כן, לפי זה גם נאמר: מה היא, לגבי איסור קורבה מצד אשתו, אם אמה

ולימוד זה יש לפרוך:

9. והיינו, שאביי הולך לפי מה שהפכה הגמרא.

למאן דאמר מיתת שריפה חמורה מסקילה, איכא למיפרך שלוש פירוכות:

א. מזה ל"היא", — שכן אמה בשריפה, תאמר כ"הוא" — שאמו בסקילה. ואי אפשר ללמוד דבר קל מדבר חמור.

ב. ועוד יש לפרוך: היתכן שתהא אמו בסקילה, ואילו אם אמו תהיה בשריפה, החמורה מהסקילה?!

ג. ועוד, כיון שאומרים "דון מינה ומינה", הרי יש לנו ללמוד כך: מזה היא, לא חלקת בה בין אמה לאם אמה לעונש, ובשתייהן יש חיוב שוה, בשריפה. אף הוא נמו, לא תחלוק בו בין אמו לאם אמו, ובשתייהן יהיה חיוב שוה, בסקילה.

ולמאן דאמר סקילה חמורה, ולפיו שתי הפירוכות הראשונות אינן קיימות, בכל זאת, האי קושיא, מכח הקושיה השלישית, לא נידונה, לא יתכן ללמוד אם אמו מאם אמה.

ואילו למאן דאמר דון מינה ואוקי באתרה, הרי בהכרח שיהיה הלימוד לאזהרה בלבד, כך:

דון מינה: מזה היא, אם אמה אסורה — אף הוא נמו, אם אמו אסורה,

ואוקי באתרה: התם, באם אמה, הוא דבשריפה. אבל הכא, באם אמו, בסקילה, כדאשכחן באמו [והיינו, "אוקי באתרה"].

ומסביר רבא שלפי הלימוד הזה יש לפרוך כך:

למאן דאמר שריפה חמורה מסקילה, איכא למיפרך שתי פירוכות:

הפירכא ראשונה היא על עצם הלימוד, ע-א אפילו על האזהרה:

מזה להיא, לשאר אשתו [אם אמו] שיש בה חומרה, שכן אמה בשרפה, ולכן דין הוא שיש להחמיר בה, ולאוסרה. תאמר בהוא, בשאר, שהקילה בו התורה, שאמו בסקילה! ולכן אי אפשר ללמוד שתהא אם אמו אסורה.

ועוד יש לנו לפרוך פירכא שניה: כיון שאוקי באתרה, הרי יש לנו לומר: הוא כהיא.

מזה היא — לא חלקתה בה בין בתה לאם אמה, וחייבת שריפה בשתייהן. אף הוא — לא תחלוק בו בין בתו שחיובה בשריפה, לאם אמו, ותחייב גם בה שריפה.

והרי דבר זה לא יתכן, כי אי אפשר לחייב על אם אמו שריפה בעוד שעל אמו חייב סקילה, שהרי שריפה חמורה מסקילה!

ולמאן דאמר סקילה חמורה משריפה, ולפיו לא קיימת הפירכא הראשונה, מזהאי קושיא השניה לא נידונה, אין אפשרות ללמוד אם אמו מאם אמה.

ועתה ממשיכה הגמרא לדון בעקבות דברי הברייתא, מדוע לא נאמר כשם שהשוינו את הזכרים כנקיבות, כך גם נשוה את "שאר" הנקבות ל"שאר הזכרים", ויהא שאר אשתו אסור עליו כשארן הוא:

אי מזה הוא, כלתו אסורה. אף היא, כלתה [אפילו אינה אשת בנו, אלא היא אשת בנה, הנקראת "אשת חורגו"], תהא אסורה.

אמר אביי: אמר קרא בכלה, "אשת בנך